

Rokovi plaćanja u trgovačkim ugovorima

Tepić, Jan

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Economics and Business / Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:148:108050>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 Unported/Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-04**

Repository / Repozitorij:

[REPEFZG - Digital Repository - Faculty of Economics & Business Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu
Ekonomski fakultet
Preddiplomski sveučilišni studij
Poslovna ekonomija

ROKOVI PLAĆANJA U TRGOVAČKIM UGOVORIMA

Završni rad

Jan Tepić

Zagreb, rujan 2021.

**Sveučilište u Zagrebu
Ekonomski fakultet
Preddiplomski sveučilišni studij
Poslovna ekonomija**

**ROKOVI PLAĆANJA U TRGOVAČKIM UGOVORIMA
PAYMENT DEADLINES IN COMMERCIAL CONTRACTS**

Završni rad

Kolegij: Europsko ugovorno pravo

JMBAG studenta: 0067463100

Mentor: Doc. dr. sc. Ivan Tot

Zagreb, rujan 2021.

Sveučilište u Zagrebu
Ekonomski fakultet

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je završni/diplomski/poslijediplomski specijalistički rad, odnosno doktorski rad isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija.

Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Zagreb, 28.9.2021.

(mjesto i datum)

(vlastoručni potpis studenta)

SADRŽAJ:

1. UVOD.....	1
2. ZAKONSKO UREĐENJE ROKOVA PLAĆANJA U TRGOVAČKIM UGOVORIMA .	3
2.1. Uređenje rokova plaćanja u Zakonu o obveznim odnosima	4
2.2. Uređenje rokova plaćanja u Zakonu o rokovima ispunjenja novčanih obveza	9
2.3. Uređenje rokova plaćanja u Zakonu o finansijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi	14
3. ZAKONSKI ROKOVI PLAĆANJA U TRGOVAČKIM UGOVORIMA	17
4. UGOVORNI ROKOVI PLAĆANJA U TRGOVAČKIM UGOVORIMA.....	20
5. NEPOŠTENE UGOVORNE ODREDBE O ROKOVIMA PLAĆANJA U TRGOVAČKIM UGOVORIMA.....	24
6. ZAKLJUČAK.....	28
LITERATURA.....	31

1. UVOD

Rokovi plaćanja u trgovačkim ugovorima mogu biti određeni zakonom, ugovorom, trgovačkim običajem ili praksom koja je razvijena među trgovcima. Sama svrha ugovaranja roka plaćanja u trgovačkim ugovorima jest odgoda plaćanja dužniku novčane obveze. Razmatra li se rok plaćanja kao ekonomski pojam, tada se govori o trgovačkom kreditu koji predstavlja oblik kratkoročnog financiranja poduzetnika. U Republici Hrvatskoj rokovi plaćanja u trgovačkim ugovorima u nedavnom su razdoblju bili uređeni s tri različita zakona, a oni su Zakon o obveznim odnosima (Narodne novine, br. 35/05., 41/08., 125/11., 78/15. i 29/18.; dalje u tekstu: ZOO), Zakon o rokovima ispunjenja novčanih obveza (Narodne novine, br. 125/11.; dalje u tekstu: ZRINO) te Zakon o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi (Narodne novine, br. 108/12., 144/12., 81/13., 112/13., 71/15. i 78/15.; dalje u tekstu: ZFPPN).

Predmet rada je uređenje rokova plaćanja u trgovačkim ugovorima u hrvatskom pravu, a sam cilj ovog rada je kroz pregled odredaba navedenih propisa utvrditi najvažnija obilježja uređenja rokova plaćanja u trgovačkim ugovorima u hrvatskom pravu. Kroz navedeno se u ovom radu pokušava odgovoriti na istraživačko pitanje: „Kako su u hrvatskom pravu uređeni rokovi plaćanja u trgovačkim ugovorima te koje su popratne sankcije za nepoštivanje istih?“. Kako bi se odgovorilo na postavljeno istraživačko pitanje, u izradi rada se pored propisa koristila relevantna znanstvena i stručna literatura.

Rad se sastoji od šest poglavlja. Nakon uvodnog poglavlja, u drugom se poglavlju kronološkim redoslijedom prikazuje uređenje rokova plaćanja u trgovačkim ugovorima u hrvatskom pravu od ZOO-a iz 2005. godine do aktualnog uređenja sadržanom u ZFPPN-u iz 2012. godine. Obzirom na činjenicu kako su promatrani zakoni pokušaji implementacije direktiva Europske unije, u tom su poglavlju ujedno i objašnjena obilježja propisa relevantnih za kontekst ovog rada. Konkretnije, radi se o Direktivi 2000/35/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 29. lipnja 2000. o borbi protiv kašnjenja u plaćanju u poslovnim transakcijama (SL L 200, 8. 8. 2000.; dalje u tekstu: Direktiva

2000/35/EZ) koja je u hrvatsko pravo bila implementirana odredbama ZOO-a te o Direktivi 2011/7/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 16. veljače 2011. o borbi protiv kašnjenja u plaćanju u poslovnim transakcijama (SL L 48, 23. 2. 2011.; Direktiva 2011/7/EU) koja je u hrvatsko pravo najprije bila djelomično implementirana odredbama ZRINO-a koji je stavljen van snage ZFPPN-om koji predstavlja aktualni pokušaj njezine implementacije u hrvatsko pravo.

Treće poglavlje rada bavi se zakonskim rokovima plaćanja u trgovačkim ugovorima koji se primjenjuju ukoliko ugovorne strane nisu same ugovorile rok plaćanja. S druge strane, u četvrtom se poglavlju ovog rada analiziraju rokovi koje su ugovorne strane same definirale, odnosno iznose se granice koje u tom pogledu propisi postavljaju slobodi ugovaranja ugovornih strana. U petom se poglavlju rada razmatraju nepoštene ugovorne odredbe o rokovima plaćanja u trgovačkim ugovorima, odnosno iznosi se u kojem slučaju se ugovaranje dužih rokova smatra nepoštenim te se iznose i popratne sankcije nepoštenosti. U posljednjem dijelu ovog rada, odnosno u šestom poglavlju iznosi se zaključak.

2. ZAKONSKO UREĐENJE ROKOVA PLAĆANJA U TRGOVAČKIM UGOVORIMA

Proučavajući pojam „rok plaćanja“ općenito, moguće je uvidjeti kako isti može biti određen na nekoliko načina, od čega se navedeno odnosi na određivanje roka zakonom, ugovorom, trgovačkim običajem ili pak praksom koja je razvijena između trgovaca. Rok plaćanja pojavljuje se u ugovorima kao uzgredni sastojak, odnosno kao sastojak koji vrijedi samo ako strane ugovore, ili kao subjektivno bitni sastojak ugovora, a navedeno se odnosi na sastojak ugovora koji za jednu ugovornu stranu predstavlja toliko važan dio da bez uvrštavanja istog u sadržaj ugovora ta ista strana taj ugovor ne bi sklopila, a da je druga strana s istim suglasna. Samim definiranjem roka plaćanja određuje se trenutak ispunjenja novčane obveze „na način da se određuje da dužnikova novčana obveza dospijeva na određeni datum ili protekom određenog vremena“ (Tot, 2014., str. 473).

Sama svrha ugovaranja roka plaćanja u trgovačkim ugovorima jest odgoda plaćanja dužniku novčane obveze. Ukoliko se navedeni pojam promatra kao ekonomski pojam, tada se isti pojam gleda kao trgovački kredit, a koji predstavlja oblik kratkoročnog financiranja poduzetnika. Kada se radi o ravnopravnim ugovornim stranama tada trgovački kredit sam po sebi ne predstavlja problem, no iako je ugovorena odgoda plaćanja u obliku trgovačkog kredita, dužnici istog vrlo često svoje novčane obveze ispunjavaju sa značajnim kašnjenjem iz razloga što postoje financijski problemi unutar poduzeća, ili s druge strane dužnici novčane obveze namjerno ne plaćaju iako postoji mogućnost za plaćanjem istog.

Ono što također predstavlja problem i zašto je potreban zakonodavni okvir odnosi se na razdoblje ugovorenog roka plaćanja. Naime, isto može, a na primjeru Europske unije i ima negativan utjecaj na opstojnost malih i srednjih poduzeća ukoliko je razdoblje definiranog roka plaćanja definirano u suviše dugom periodu. Navedeno u konačnici dovodi, odnosno preslikava se na cjelokupno tržište te stoga ovaj problem utječe i na ukupnu trgovinu koja se odvija unutar Europske unije. No, s druge strane, Tot (2014.) naglašava kako ugovoreno razdoblje može doprinijeti i kroz pozitivan

utjecaj, koji se može vidjeti kod poduzetnika koji upotrebljavaju trgovačke kredite kao element svoje marketinške strategije, a samim time i kao izvor konkurentske prednosti na tržištu (Tot, 2014.).

2.1. Uređenje rokova plaćanja u Zakonu o obveznim odnosima

ZOO-om je u hrvatski pravni sustav ugrađen članak kakvog u starom zakonu nije bilo, a navedeno se odnosi na članak 174. Iz samog naslova tog članka moguće je shvatiti kako se isti odnosi na trgovačke ugovore. Definiranjem ovog članka pokušalo se u hrvatsko pravo implementirati, odnosno uskladiti ZOO s materijalnopравnim odredbama Smjernice o spječavanju zakašnjenja u plaćanju prema trgovačkim ugovorim, br. 2000/35/EZ, od 29. lipnja 2000. godine (Gorenc, 2005.).

Prema članku 14. stavku 2. ZOO-a pojam trgovačkih ugovora odnosi se na vrstu ugovora koja je sklopljena od strane trgovaca među sobom kod obavljanja djelatnosti koja čini predmet poslovanja minimalno jednog od njih ili su povezana s obavljanjem te djelatnosti. Na ovu vrstu ugovora primjenjuju se opća pravila ZOO-a, osim ako nije izrijekom drugačije određeno. Kako iznosi Gorenc (2005.), novina u novom zakonu vezana je uz 5. pododjeljak koji nosi naziv *Vrijeme ispunjanja*, a odnosi se na članke od 173. do 177.

Po pitanju određivanja roka istog zakona, odnosno člankom 173. dužnik je dužan ispuniti obvezu u roku koji je predviđen ugovorom, a ako rok ispunjenja nije predviđen ugovorom, dužnik je dužan ispuniti obvezu u roku koji je predviđen zakonom. Ukoliko rok nije određen ni ugovorom ni zakonom, a cilj posla, narav obveze i ostale okolnosti ne zahtijevaju stanovit rok za ispunjenje, vjerovnik može zahtijevati odmah ispunjenje obveza, a dužnik sa svoje strane može zahtijevati od vjerovnika da odmah primi ispunjenje. Gorenc (2005.) iznosi kako je najbolje rješenje za ugovorene strane da same utvrde rokove ispunjenja obveza, a upravo je ovo načelo opisano u članku 173. ZOO-a.

Prema članku 174, stavku 1 ZOO-a, ukoliko trgovačkim ugovorom ili ugovorom između trgovaca i osobe javnog prava nije određen rok za ispunjavanje novčane obveze, tada je dužnik dužan, bez potrebe da ga vjerovnik na isto pozove, ispuniti obvezu u roku od 30 dana. Isti rok počinje teći od dana kada je dužnik zaprimio račun ili neki drugi odgovarajući oblik zahtjeva za isplatu, od dana kada je vjerovnik ispunio svoju obvezu, ako nije moguće sa sigurnošću utvrditi dan primitka računa ili drugog odgovarajućeg zahtjeva za isplatu ili ako je dužnik primio račun ili drugi odgovarajući zahtjev za isplatu prije negoli je vjerovnik ispunio svoju obvezu te od dana protoka roka za pregled predmeta obveze, ako je ugovorom ili zakonom predviđen određeni rok za takav pregled, a dužnik je primio račun ili drugi odgovarajući zahtjev za isplatu prije protoka toga rok.

Kao što je već ranije navedeno, članak 174. ZOO-a odnosi se na subjekte trgovačkog prava koji međusobno ugovaraju transakcije te ugovore trgovaca i osoba javnog prava. Gorenc (2005.) iznosi kako se pojam trgovca u ovom slučaju definira Zakonom o trgovačkim društvima (čl. 1. , 2. , 3. i dalje), dok se osobe javnog prava definiraju Zakonom o javnoj nabavi (Narodne novine, br. 117/01. i 92/05) (Gorenc, 2005.). Temeljno načelo članka 174. ne ogleda u određivanju rokova plaćanja, već se naveden u prvom redu prepušta ugovorenim stranama. No, ukoliko ukoliko strane nisu same ugovorile rokove plaćanje, rokovi definirani odredbama članka 174. smatraju se mjerodavnima. Navedenim Vukmir (2006.) navodi na zaključak kako trgovački ugovori sadrže uvjete da ukoliko kupac ne plati robu ili uslugu u odnosnom roku, isporučitelj robe i usluge stječe pravo na kamate, dok je kupac dužan platiti iste bez posebnog poziva.

Uvrštavanje ranije navedenog zakona bio je prvi korak u usklađivanju hrvatskog obveznog prava s propisima Europske unije, odnosno konkretnije sa Smjernicom 2000/35/EC Europskog parlamenta i Europskog vijeća o sprječavanju zakašnjenja u plaćanju temeljem trgovačkih ugovora od 29. lipnja 2000. godine (Gongeta, Belaj, 2012.). Navedena smjernica donosena je s ciljem zaštite manjih i srednjih trgovaca od neopravdanih i zakašnjelih plaćanja njihovih faktura. U samom uvodu smjernice stoji kako se zakašnjelo plaćanje smatra povredom ugovora, a koja dužnika dovodi u financijsku prednost, a Vukmir (2006.) iznosi kako istima u korist također ide i polagani postupak prisilne naplate. Važno je naglasiti kako smjernicom nije određen rok plaćanja, već je isto prepušteno državama članicama, ali i samim stranama koje sklapaju ugovor.

S druge strane, ovom smjernicom uređuju se posljedice prekoračenja roka plaćanja nakon definiranog roka ili koji je definiran zakonom te također uređuje rok plaćanja za one slučajeve kod kojih ni ugovorne strane, a niti zakonu nisu definirali isti. Prema smjernici dužnost država članica jest osiguranje prava vjerovnika na kamate nakon dana koji je određen ugovorom kao dan plaćanja. Ukoliko dan plaćanja nije ugovoren, kamate moraju također biti plaćene bez posebnog pozivanja na plaćanje. Također, ukoliko dan plaćanja nije ugovoren, tada se prema smjernici daje takozvani reference period, a koji iznosi 30 dana od kada je zaprimljena faktura ili primitak zahtjeva za plaćanjem. S druge strane, ukoliko dan primitka nije definiran, period iznosi 30 dana od zaprimanja robe ili usluga, dok je rok plaćanja 30 dana nakon zaprimanja robe ili usluga ukoliko je dužnik zaprimio fakturu ili zahtjev za plaćanjem prije zaprimanje robe ili usluga. I posljednje, rok je također 30 dana od definiranog datuma ukoliko je ugovorom ili zakonom predviđen posebni postupak kojim se provjerava usklađenost zaprimanja robe ili usluge s definiranim ugovorom ili ukoliko je dužnik zaprimio fakturu prije datuma definiranog za prihvata i provjeru (Vukmir, 2006.).

Navedena smjernica također upućuje na mogućnost sporazumnog produljenja roka plaćanja, no u slučaju kada bi takav sporazum bio značajno nepravedan prema vjerovniku, tada isti nije provediv, a od država članica se u ovom slučaju očekuje osiguranje mjera čiji bi cilj trebao biti sprječavanje takve vrste sporazuma. U ovom slučaju primijenjuju se ranije definirani rokovi plaćanja definirani smjernicom, osim u slučaju kada nacionalni sudovi ne odrede druge pravične rokove. Zakonske kamate, odnosno kamate na zakašnjela plaćanja prema smjernici određuju se prema kamati određenoj od strane Europske centralne banke za odnosn polugodište, a na isto se dodaje kamata od najmanje 7%, osim u slučajevima u kojima je drugačije predviđeno ugovorom. Važno je naglasiti po pitanju ove smjernice kako, u slučaju kada vjerovnik nije odgovoran za zakašnjenje, ima pravo i na naknadu svih troškova vezanih uz postupak naplate, a određenje gornje granice takvih troškova prepušteno je državama članicama. Prema istoj smjernici države članice također moraju osigurati u svojem zakonodavstvu pravo na naplatu u roku od 90 dana od podnošenja dužnikova zahtjeva na sud, a uz navedeno imaju pravo donositi propise za koje smatraju da su povoljniji za vjerovnika, a sve s ciljem osnaživanja odredaba smjernice (Vukmir, 2006.).

Po ZOO-u prema članku 350. stavke 1. postoji mogućnost ugovaranja između vjerovnika i dužnika da dužnik vjerovniku plati određeni novčani iznos ili pribavi neku drugu materijalnu korist ukoliko ne ispuni obvezu ili ukoliko zakasni s ispunjenjem iste ili ako istu ispuni neuredno. S druge strane, stavka 2. istog članka govori da ako što drugo ne proizlazi iz ugovora, podrazumijeva se da je kazna ugovorena u slučaju da dužnik kasni s ispunjenjem obveze. Zatim, stavkom 3. istog članka naglašeno je da ugovorna kazna ne može biti ugovorena za novčanu obvezu. Po pitanju vjerovnikova prava, u situaciji kada je kazna ugovorena za slučaj neispunjenja promatrane obveze, vjerovnik tada ima pravo zahtjeva ili ispunjenja obveze li ugovorne kazne, no on gubi pravo zahtjeva za ispunjenjem obveze ukoliko je zatražio isplatu ugovorne kazne. Ukoliko se radi o nerazmjerno visokoj kasni obzirom na vrijednost i značenje objekta obveze, sud će na zahtjev dužnika smanjiti iznos ugovorene kazne. Također, važno je po pitanju ovog zakona naglasiti da ukoliko je za neispunjavanje obveze, neuredno ispunjenje ili u slučaju zakašnjenja s ispunjenjem zakonom određena visina naknade pod nazivom penala, ugovorne kazne, naknade ili sličnog, a da su ugovorne strane pored navedenog ugovorile kaznu, tada vjerovnik nema pravo zahtijevati ugovornu kaznu i naknadu određenu zakonom, osim ako je to zakonom dopušteno.

Nadalje, prema ZOO-u, kada dužnik kasni s uplatom novčane obveze, pravne posljedice istog različite su, odnosno ovise o tome radi li se roku ispunjenja koji je bitan sastojak (*essentialia negotii*) ili ne. U slučaju kada je rok bitan sastojak promatranog ugovora, u situaciji kada dolazi do zakašnjenja s ispunjenjem obveze novčane obveze, tada se ugovor raskida *ex lege*, osim u situacijama kada vjerovnik izjavi da ostaje pri ugovoru. S druge strane, ukoliko rok nije bitan sastojak ugovora, tada vjerovnik mora dužnika pozvati da ugovor ispuni u naknadnom primjerenom roku. Za navedeno je potrebno dodatno naglasiti kako u takvom slučaju vjerovnik ima pravo na zakonsku zateznu kamatu, što predstavlja temeljnu sankciju u slučaju zakašnjenja kod ispunjavanja novčane obveze. Iznimka istog vezana je uz situaciju u kojoj je očito ponašanje dužnika te se na temelju istog može zaključiti kako isti ne planira podmiriti svoje novčane obveze ni u naknadno primjerenom roku, tada vjerovnik ne treba ostaviti naknadni primjereni rok za ispunjenje novčane obveze. Još je bitno naglasiti i situaciju u kojoj dužnik ne ispuni svoju obvezu na naknadnom primjerenom roku, tada se ugovor raskida *ex lege* protekom rok toka, no izuzev

situacije u kojoj vjerovnik izjavi da ostaje pri ugovoru. U svakom slučaju vjerovnik ima pravo i na naknadu štete ukoliko je šteta nastala i to u onom dijelu koji premašuje iznos zatezne kamate.

2.2. Uređenje rokova plaćanja u Zakonu o rokovima ispunjenja novčanih obveza

Obzirom da na razini Europske unije, ali i Republike Hrvatske nije postignuta zadovoljavajuća razina sprječavanja negativnih učinaka kašnjenja po pitanju plaćanja, godine 2011. usvojena je Direktiva 2011/7/EU o suzbijanju zakašnjenja s plaćanjem u trgovačkim ugovorima (Tot, 2012.)

Obzirom da se ZOO-om nije postigla zadovoljavajuća razina financijske discipline pri plaćanju kod poslovnih transakcija između poduzetnika i osoba javnog prava te obzirom da je zakašnjelo plaćanje, koja nije bila rijetka praksa u Republici Hrvatskoj, uzrokovala značajnu nelikvidnost i otežano financijsko upravljanje poduzetnika, što je u konačnici smanjilo konkurentnost i profitabilnost takvih poduzetnika na tržištu, hrvatski zakonodavac donio je nova zakonska rješenja kojima se definirao rok u kojem je bilo potrebno ispuniti novčane obveze te su definirane popratne posljedice ukoliko je došlo do zakašnjenja s istim. Navedeno se odnosi na ZRINO.

Kako stoji u samom uvodu tada novodonesenog zakona, ZRINO-om se propisuje, odnosno određuje ispunjenje novčanih obveza koje su nastale sklapanjem ugovora među poduzetnicima te između poduzetnika i osoba javnog prava. Ovaj zakon stupio je na snagu 7. studenog 2011. godine, a za razliku od ZOO-a, gdje su korišteni termini „trgovački ugovor“ i „trgovac“, u ZRINO-u se koriste termini „ugovor među poduzetnicima“ i „poduzetnici“. U ovom se zakonu pod pojmom poduzetnika podrazumijevaju trgovačka društva, trgovci pojedinci, osobe koje obavljaju samostalnu djelatnost te druge koje se spominju, odnosno koje su uređene u poreznim propisima.

ZRINO-om, odnosno člankom 2. stavka 3. te člankom 3. stavke 4 istog zakona, definirano je da u slučaju kada se u ugovoru između poduzetnika ili poduzetnika i osobe javnog prava ne nalazi točno ugovoren rok u kojem je potrebno ispuniti novčanu obvezu, na temelju istog je dužnik dužan ispuniti novčanu obvezu u roku 30 dana bez potrebe da ga vjerovnik na to pozove. Nadalje, istim se zakonom propisuje da u slučaju navedene situacije rok za ispunjenje novčane obveze započinje

od dana kada je dužnik primio račun ili drugi odgovarajući zahtjev za isplatu, od dana kada je vjerovnik ispunio svoju obvezu (u slučaju ako se ne može sa sigurnošću utvrditi dan primitka računa ili drugog odgovarajućeg zahtjeva za isplatu ili u slučaju da je dužnik primio račun ili drugi odgovarajući zahtjev za isplatu prije nego je vjerovnik ispunio svoju obvezu) i/ili od dana proteka roka za pregled predmeta obveze (ukoliko je ugovorom ili zakonom unaprijed predviđen određen rok za takav pregled, a dužnik je primio račun ili drugi odgovarajući zahtjev za isplatu prije proteka navedenog roka. No, rok za navedeni pregled obveze ne može biti duži od 30 dana, jedino u slučaju da je iznimno ugovoren duži rok za isti pregled (Gongeta, Belaj, 2012.).

ZRINO propisano je člankom 2. stavke 1. da se ugovorom među poduzetnicima može ugovoriti rok ispunjenja novčane obveze do 60 dana, dok se ugovorom između poduzetnika i osoba javnog prava u kojem je osoba javnog prava dužnik novčane obveze može ugovoriti rok ispunjenja novčane obveze do 30 dana. Dopusšteno odstupanje od navedenog propisano je u članku 2. stavke 2., gdje stoji kako je dopušteno ugovaranje i dužeg roka, dok je konkretnije u članku 3. stavke 2. navedeno kako se poduzetnicima i osobama javnog prava dopušta ugovaranje roka duljeg od 30 dana. Ništetnima će se u ovom slučaju smatrati produljenje zakonom propisanih rokova za koje se smatra da mogu prouzročiti očitglednu neravnopravnost u pravima i obvezama ugovornih strana, no o tome više u sljedećem poglavlju. Važno je također naglasiti kako ovim zakonom nije propisan krajnji „dulji rok“ koji je moguće ugovoriti, stoga se primjenjuju pravila o plaćanju propisana ZOO-om (Gongeta, Belaj, 2012.).

Člankom 5. i 6. istog zakona propisane su odredbe kojima se definira nadzor provedbe istog zakona kod obveznika primjene te je istim propisana novčana kazna za dužnike koji novčanu obvezu ne ispune u rokovima definiranim ZRINO-om. Konkretnije, same propisane novčane kazne za takvu vrstu dužnika iznose od 10.000,00 kuna do 1.000.000,00 kuna, a iznos novčanih kazna za odgovorne osobe dužnika kreću se u rasponu od 1.000,00 kuna do 50.000,00 kuna. Navedeni iznosi definirani su s cilje poticajnog djelovanja na pravovremeno ispunjenje novčanih obveza, a što bi u konačnici trebalo rezultirati povećanom razinom financijske discipline između ugovornih strana. Stupanjem ZRINO-a na snagu siječnja 2012. godine posao nadzora i provedbe istog zakona povjeren je financijskoj policiji, koja je osnovana Zakonom o financijskoj policiji. Nedugo nakon

stupanja ZRINO-a na snagu, predložen je Konačni Prijedlog Zakona o prestanku važnje Zakona o financijskoj policiji te je upućeno hitno donošenje istog obzirom da su se nadzorne obveze iste preklapale s obvezama i ovlastima drugih nadzornih tijela te se djelovanje financijske policije smatralo dodatnim troškom za porezne obveznike. Ranije navedenim Prijedlogom poslove financijske policije preuzelo bi Ministarstvo financija, čime se nameće pitanje stvarnog, odnosno konačnog nadzora provedbe ZRINO-a. Nastalo pitanje, ali i mnoga druga, zasigurno nisu poticajno djelovala na ispunjenje novčanih obveza, već su dodatno produbile neke postojeće probleme (Gongeta, Belaj, 2012.).

Implementacija ZRINO-a bio je pokušaj implementiranja Direktive 2011/7/EU prema kojoj su dodatno definirani temeljni pojmovi koji su važni za razumijevanje tematike ovog rada. Definicija pojma trgovački ugovor iznesena je već ranije, no istim zakonom nije definiran pojam zakašnjelog plaćanja. Za isti se pojam u Direktivi 2011/7/EU koristi izraz *late payment* čiji bi direktna prijevod označavao „zakašnjelo plaćanje“, no takav prijevod upućuje da se navedni pojam odnosi samo na situacije u kojima je dužnik kasnio s uplatom, ali je istu i podmirio. No, ovom direktivom htjelo se u značajnoj mjeri smanjiti i situacija u kojoj do uplate novčane obveze nije došlo nakon prijednog definiranog roka. Stoga je u svrhu razumijevanja ove direktive potrebno pojam *late payment* proučavati kao izraz „zakašnjenje s plaćanjem“, pod kojim se podrazumijeva i zakašnjenje, ali i neispunjavanje novčane obveze (Tot, 2012.).

U svrhu razumijevanja tematike koja se proučava u ovom radu potrebno je definirati i pojam „novčane obveze“, no kao ni ranijom Direktivom 2000/35/EZ, u Direktivi 2011/7/EU isti pojam nije definiran. Ono što je definirano navedenom direktivom jest pojam „dužni iznos“, a definicija istog odnosi se na iznos glavnice koji je dužnik trebao uplatiti u roku definiranom ugovorom ili zakonom, a u isti su uključeni i primjenjivi porezi, carine, pristojbe i naknade koje su označene na računu ili nekom drugom obliku zahtjeva za plaćanjem. Dodatno je potrebno naglasiti kako se navedena direktiva odnosi samo na primarnu novčanu obvezu dužnika, a koji proizlazi iz trgovačkog ugovora, no isto se ne odnosi i na sekundarne novčane obveze koje proizlaze iz istog ugovora. Slijedom navedenog, po pitanju promatrane direktive, države članice Europske unije nisu bile obvezne kod pretvaranja direktive u nacionalno pravo definirati potrebu plaćanja sekundarnih

novčanih obveza, kao što je primjerice pravo kupca na zatezne kamate u situacijama kada je prodavatelj kasnio s plaćanjem ugovorne kazne, a koja je bila definirana ugovorom. Također, odredbom Direktive 2011/7/EU nije definirano pravo vjerovnika na ugovorenu kamatu. Pod pretpostavkom da su kod usvajanja direktive usvojene minimalne odredbe, a ne za vjerovnika povoljnije rješenje, u slučaju kada dužnik ne plati vjerovniku u ugovorenom roku iznos glavnice, ali niti iznos ugovorene kamate, tada vjerovnik na iznos koji nije uplaćen ne može obračunati dužniku zatezne kamate. Kao razlog navedenom navodi se ranije spomenuta definicija dužnog iznosa koja ne uključuje iznos ugovorene kamate, stoga se obveza ugovorenih kamata proučava kao zasebna činidba, različita od obveze isplate naknade za isporučenu robu ili usluge. Drugim riječima, navedena je protučinidba za odobrenu odgodu plaćaja, a ne a činidbu predaje robe (Tot, 2013.).

Definiranje „dužnog iznosa“ od strana Europske unije na način kao što je ranije izneseno ranije, kako iznosi Tot (2013.) posljedica je stajališta Europskog suda za predmet C-172/08. Navedeno se odnosi na trgovačko poduzeće Pontina Ambiente Srl kojem je od strane nadležne vlasti talijanske tegije Lazio izrečena kazna zbog kašnjenja u plaćanju pristojbe vezane uz odlaganje krutog otpada. Kao razlog zakašnjenja u ovom slučaju navedeno je kašnjenje u plaćanju dugovane naknade lokalne samouprave prema samom poduzetniku. Naime, talijanskim propisom predviđeno je pravo poduzetnika koji obavljaju ranije navedenu djelatnost, da pristojbu koja se plaća za obavljanje te vrste djelatnost nadoknadi od krajnjih korisnika, no pri tome nije propisana obveza krajnjih korisnika. Europski je sud po tom pitanju zauzeo stajalište prema kojem takva vrsta pristojbi potpada pod primjenu odredbi Direktive 2000/35/EZ te da je obveza države da osigura kod zakašnjenja u plaćanju iste naknade dužne pristojbe pravo poduzetnicima da organima lokalne vlasti obračuna zatezne kamate na takve dogovane iznose (Tot, 2013.).

Nadalje, nužno je definirati i pojam „rok ispunjenja novčane obveze“, koji se na isti način definira i Direktivom 2000/35/EZ te Direktivom 2011/7/EU. Naime, isti pojam definiran je kao početni rok kojim je određen trenutak u kojem dolazi do ispunjenja novčane obveze i to na način da dužnikova novčana obveza dopijeva protekom određenog vremena. Ono što se u Direktivi 2011/7/EU razlikuje po pitanju Direktive 2000/35/EZ odnosi se na definiranje samog roka,

odnosno kod nove direktive rok nije određen danima, već je isti izražen u „kalendarskim danima“. Navedenim je postignuto da se rok pomiće na sljedeći radni dan ukoliko zadnji dan definiran rokom pada u subotu, nedjelju ili državni praznik (Tot, 2012.)

Kao što je već ranije naglašeno, ZRINO je nastao kao pokušaj prve implementacije Direktive 2011/7/EU, stoga ima smisla prvotno objasniti odredbe iste po pitanju ispunjenja novčane obveze među poduzetnicima. Prema navedenoj direktivi ne postoji razlika u ugovorima kod kojih je rok plaćanja naveden kao subjektivno bitni sastojak te ugovora u kojima je isti ugovoren kao uzgredni sastojak, a navedeno ima smisla obzirom da istom nije uređen raskid ugovora istekom roka plaćanja koji je ugovoren, a utvrđivanje istog prepušteno je samim državama članicama Europske unije. Ono prema čemu promatrana direktiva obvezuje države članice je osiguravanje da ugovoreni rok plaćanja koji je definiran ugovorom između poduzetnika ne prelazi 60 kalendarskih dana. Iznimka je istog da se poduzetnicima dopušta ugovaranje duljeg roka plaćanja, no ista ne smije biti izrazito nepoštena prema vjerovniku. Navedeni broj dana primijenjuje se na sve ugovore, neovisno o vrsti i tipu ugovora (Tot, 2014.).

Iako je implementacija ZRINO-a doprinijela unapređenju sankcioniranja, odnosno smanjenju nepoštivanja roka za ispunjenjem novčanih obveza u odnosu na ZOO, navedenim zakonom i dalje nije postignuta zadovoljavajuća razina solventnosti i likvidnosti poslovnih subjekata koji posluju na tržištu, a navedeno je preduvjet za uspješno financijsko poslovanje i stabilno gospodarstvo. Zbog navedenog razloga dodatno je implementirana ista direktiva, odnosno Direktiva 2011/7/EU putem ZFPPN-a.

2.3. Uređenje rokova plaćanja u Zakonu o financijskom poslovanju i prestečajnoj nagodbi

Kao što je već ranije navedeno, ZFPPN drugi je zakon temeljem kojeg se u zakonodavstvo Republike Hrvatske implementira Direktiva 2011/7/EU koju je donio Europski parlament te Vijeće 16. veljače 2011. godine o suzbijanju zakašnjelih plaćanja u transakcijama trgovačkih društava. ZFPPN je na snazi od 1. listopada 2012. godine, a tada je prestao vrijediti ZRINO. Istim se, osim implementacije odredbi Direktive, također regulira postupak predstečajne nagodbe. Uz navedeno, navedeni se zakon također odnosi na pravila financijskog poslovanja, a istima se definiraju mjere usmjerene na poslovanje poduzetnika, a kojima je cilj smanjiti, odnosno spriječiti nelikvidnost, insolventnost ili prezaduženost.

Važno je naglasiti kako je u prvih nepunih godinu dana od stupanja na snagu ZFPPN mijenjan čak tri puta, obzirom na mnoge kritike upućene od strane pravnih teoretičara, ali i samih praktičara. Sam zakonodavac nije ignorirao navedene kritike, već je iste implementirao putem izmjena i dopuna, a nakon čije se izmjene i dopune ZFPPN napokon postao usklađen s Direktivnom 2011/7/EU (Hasić, 2013.).

Konkretnije, dva i pol mjeseca nakon objavljivanja u Narodnim Novinama 108/12, Uredbom o izmjenama i dopunama ZFPPN-a (NN 144/12) izmijenjeno je 42% postojećih zakonskih članaka (39 od 93 članka). Nadalje, Zakonom o izmjenama i dopunama ZFPPN-a (NN 81/13) izmijenjeno je 66% zakonskih članaka (62 od 93 članka), dok je Zakonom o izmjenama i dopunama ZFPPN-a (NN/112/13) izmijenjeno 16% (15 članaka od 93). Po pitanju broja izmjena i dopuna ovog zakona, Abramović (2014.) naglašava da ukoliko se promotri navedena česta promjena i dopuna zakon sa znanstvenog stajališta, da ukoliko se čak radi i o samom eksperimentiranju da je potrebno bar malo dulje pričekati kako bi se rezultati stabilizirali te kako bi se rezultati istog mogli pravilno vrednovati (Abramović, 2014.).

Člankom 1. ZFPPN-a određuje se predmet zakona, a navedenim se iznosi kako se istim zakonom uređuje financijsko poslovanje poduzetnika, rokovi ispunjenja novčanih obveza i pravne posljedice zakašnjenja s ispunjenjem novčanih obveza, postupak predstečajne nagodbe te financijski nadzor trgovačkih društava i pravnih osoba s javnim ovlastima te druga povezana pitanja. Već u samoj prvoj verziji ZFPPN-a člankom 4. definirani su temeljni pojmovi važni za primjenu istog zakona. Prvi takav pojam veže se uz riječ poduzetnik, gdje je isti definiran kao pravna i fizička osoba koja samostalno obavlja gospodarsku djelatnost radi ostvarivanja dobiti. Navedena definicija značajno je odstupala od odredbe same Direktive koja se ovim zakonom implementirala. Naime, u samoj Direktivi poduzetnik je definiran kao svaka organizacija, isključujući javnu vlast, koja djeluje u okviru svoje samostalne gospodarske ili profesionalne djelatnosti, uključujući i obavljanje djelatnosti od strane jedne osobe. Konkretnije, prema Direktivi u pojam poduzetnik potrebno je uključiti sve osobe koje obavljaju takozvana slobodna zanimanja, profesionalne djelatnosti, no potrebno je uključiti i osobe koje Zakon o trgovačkim društvima naziva trgovcima, odnosno pravne ili fizičke osobe koje samostalno i trajno obavlja gospodarsku djelatnost u svrhu stjecanja dobiti proizvodnjom, prometom robe ili pružanjem usluga na tržištu (Hasić, 2013.).

Teleološkim tumačenjem sudovi u Republici Hrvatskoj mogli su navedeni pojam proširiti te na isti način ostvariti usklađenost prema Direktivi, no obzirom na rijetku praksu istih po pitanju teleoloških tumačenja, nije bilo realno očekivati isto. Stoga je donositelj zakona na temelju mnogih kritika upućenih upravo zbog ovog zakona, ali konkretnije i ove definicije, u članku 3. stavke 1. izmjene ovog zakona poduzetnika definirao kao fizičku i pravu osobu koja samostalno obavlja gospodarsku ili profesionalnu djelatnost u svrhu stjecanja prihoda, dohotka, dobiti ili drugih gospodarski procjenjivih koristi. Navedena definicija u potpunosti odgovara definiciji koja se nalazi u samoj Direktivi.

Sljedeći važan pojam koji se nalazi u samoj Direktivi 2011/07/EU, a čija je usklađenost važna s promatranim zakonom odnosi se na pojam *commercial transaction* pod kojim se smatraju svi ugovori nastali između poduzetnika te ugovori između poduzetnika javnog prava koji se odnose na isporuku robe ili na pruženu uslugu uz naknadu. Navedeni se pojam nikako ne smije

poistovjetiti s pojmom trgovačkih ugovora iz članka 14. stavke 2. ZOO-a. Naime, kako iznosi Hasić (2013.) pojam *commercial transaction* i pojam trgovački ugovor razlikuju se prema objektivnoj, ali i subjektivnoj komponenti. Subjektivna komponenta odnosi se na ranije iznesenu definiciju pojma poduzetnik, odnosno subjektivnu komponentu trgovačkih ugovora prema ZOO-u čine samo trgovci, što je značajno uži pojam od pojma poduzetnik.

„Kada je riječ o objektivnoj komponenti, prema Direktivi su trgovački ugovori svi ugovori koje sklapaju poduzetnici ili poduzetnici i osobe javnog prava, a odnose se na isporuku robe ili pružanje usluga uz naknadu, neovisno o tome je li to u okviru ili u vezi s predmetom poslovanja barem jednog od subjekata ugovora, dok objektivnu komponentu trgovačkih ugovora prema ZOO-u čine ugovori koje trgovci sklapaju u okviru ili u vezi s obavljanjem djelatnosti koja ulazi u predmet poslovanja barem jednog od trgovaca koji je stranka ugovora“ (Hasić, 2013., str. 200).

Prema članku 88. stavke 1. ZFPPN-a za poduzetnike koji kasne s plaćanje, odnosno ukoliko ne poštuju zakonske ili ugovorene rokove plaćanja, predviđene su novčane kazne u iznosu od 10.000,00 kuna do 1.000.000,00 kuna, dok prema istom članku stavke 2. odgovornim osobama prijete novčana kazna u iznosu od 1.000,00 kuna do 50.000,00 kuna. Navedena novčana kazna, odnosno iznos iste prikuplja se u državni proračun, odnosno ne pripada vjerovniku. Slijedom navedenom, moguće je zaključiti kako se navedenim ne uspostavlja likvidnost vjerovnika koji u slučaju kažnjavanja s uplatom novčane obveze od strane dužnika postaje nelikvidan (Hasić, 2013.).

Kasnijim izmjenama promatranog zakona, zakonodavac je također uskladio i druge pojmove s Direktivom, pa je tako definirao da se odredbe o rokovima ispunjenja novčanih obveza odnosi isključivo na novčane obveze koje proizlaze iz poslovnih transakcija između poduzetnika te između poduzetnika i osoba javnog prava kao dužnicima, a u čemu su pod pojam poslovnih transakcija uključene one transakcije čiji je rezultata nabava robe ili pružanje neke od usluga uz novčanu naknadu. Konkretnije po pitanju teme proučavanja ovog rada, rokovi ispunjanja novčanih obveza u poslovnim transakcijama definirani su člankom 11. te člankom 12. ZFPPN-a (Hasić, 2013.).

3. ZAKONSKI ROKOVI PLAĆANJA U TRGOVAČKIM UGOVORIMA

U ovom poglavlju rada iznosi se zakonski rokovi plaćanja, a navedeno se iznosi obzirom na aktualni ZFPPN. Pavičić (2013.) iznosi kako je, u proučavanju pojma zakonskog roka ispunjenja, zapravo riječ o roku ispunjenja novčane obveze koju predviđa sam zakon, a koji se primjenjuje u slučajevima kada ugovorne strane zbog bilo kojeg razloga kod sklapanja ugovora nisu definirale isti, odnosno propustile su na zakonit način precizno odrediti rok dospijeća tražbine (Pavičić, 2013.).

Ukoliko poduzetnici među sobom ne definiraju, odnosno konkretnije ukoliko u ugovoru ne specificiraju točno određen datum roka novčane obveze, tada se po pitanju ZFPPN-a primjenjuje članak 11. istog zakona. Navedeni članak govori da je poduzetnik dužnik obvezan, bez da ga poduzetnik vjerovnik na to mora pozvati, da ispuni novčanu obvezu u roku od 30 dana ukoliko rok za ispunjenje novčane obveze nije definiran ugovorom.

Sam rok za ispunjenje novčane obveze započinje teći od dana kada je dužnik zaprimio račun ili neki drugi odgovarajući zahtjev za isplatu; od dana kada je vjerovnik ispunio svoju obvezu ukoliko nije moguće precizno utvrditi dan primitka računa, odnosno u situaciji kada je dužnik primio račun prije nego što je vjerovnik ispunio svoju obvezu; ili od dana isteka roka vezanog uz pregled predmetne obveze ukoliko je ugovorom ili zakonom predviđen rok za pregled predmetne obveze, a dužnik je primio račun prije isteka navedenog roka (Hasić, 2013.). S druge strane, ukoliko rok plaćanja nije ugovorom definiran između poduzetnika i osoba, tada se primjenjuje članak 12. stavka 3. ZFPPN-a. Navedenim je definirano da, u slučaju kada između poduzetnika i osobe javnog prava nije ugovoren rok za ispunjenje novčane obveze, dužnik je dužan, bez potrebe da ga vjerovnik na isto pozove, ispuniti novčanu obvezu u roku od 30 dana.

Nadalje, svakako je važno spomenuti i rokove koji se odnose na pregled predmeta obveze, a koji prema ZFPPN-u ne mogu biti dulji od 30 dana od primitka predmeta obveze. Po pitanju navedenog roka također postoji iznimka u kojoj rok može biti i dulji, no navedeno se odnosi na situaciju koja je opravdana obzirom na posebne okolnosti, primjerice narav obveze kao što je pregled nekog postrojenja. Konkretnije, navedeno je definirano člankom 11. stavkom 4. i člankom 12. stavke 5. ZFPPN-a. Po pitanju pregleda robe u ugovorima između poduzetnika i tijela javnog prava, prema članku 12. stavke 6. ZFPPN-a rokovi moraju biti navedeni u natječajnoj dokumentaciji (Gorenc, 2013.).

S druge strane, Direktivom 2011/7/EU definiran je zakonski rok ispunjenja novčane obveze, neovisno o tome radi li se o ugovorima između poduzetnika ili između poduzetnika i osoba javnog mijenja, a navedeno se odnosi na zakonski rok od 30 kalendarskih dana. Isti počinje teći od dana kada je dužnik zaprimio račun ili neki drugi oblik zahtjeva za naplatom; ili od dana kada je dužnik zaprimio robu ili usluge ukoliko je neizvjestan dan primitka računa ili nekog drugog oblika zahtjeva; ili od dana u kojem je dužnik zaprimio robu ili usluge, no dužnik je račun ili neki drugi oblik zahtjeva za naplatom zaprimio prije nego što je zaprimio robu ili usluge; ili od dana kada je završen postupak prihvata ili provjere, a kojim se utvrdila usklađenost robe ili usluga s ugovorom, a ako je zakonom ili ugovorom definiran takav postupak i ako je je dužnik zaprimio račun ili neki drugi oblik zahtjeva za plaćanjem tog dana ili prije tog dana. (Tot, 2013.).

Za razliku od Direktive 2000/35/EZ, Direktiva 2011/7/EU donosi nekoliko novih uređenja po pitanju uređivanja posebnih zakonskih rokova ispunjenja novčane obveze. Naime, prema Direktivi 2000/35/EZ članice Europske unije mogle za određene vrste ugovora propisati rok ispunjenja novčane obveze dulji od 30 dana, a kraći ili jednaki 60 dana, a pod uvjetom da država članica nacionalnim propisom predvidi nemogućnost ugovornog produljenja takvog zakona ili naplatu značajno veće zatezne kamatne stope u slučaju kašnjenja i ispunjavanje novčane obveze. Iznimka postoji i po pitanju situacija u kojima je riječ o tijelima javne vlasti, a koje obavljaju gospodarske djelatnosti industrijske ili trgovačke prirode, ponudom robe ili usluga na tržištu. Naime, navedeno se odnosi na dopuštenje državama članicama da umjesto zakonskog roka od 30 dana zakonom predvide zakonski rok ispunjenja obveze od 60 dana.

Ukoliko od strane države članice dođe do predviđanja ove iznimke direktive, a ako ugovorne strane nisu definirale rok ispunjenja novčanik obveza, tada se primijenjuje zakonski rok ispunjenja obveze od 60 dana. Državama članicama također je dopušteno propisivanje duljeg zakonskog roka do 60 dana i po pitanju ugovora između poduzetnika i osoba javnog prava, a ukoliko se kao dužnik pojavljuje osoba javnog prava koja je ovlaštena obavljati djelatnost zdravstvene skrbi. Kao razlog navedenog iznimci moguće je navesti istraživanja koja govore o prosječnom trajanju ispunjenja novčanih obveza vezanih uz navedenu djelatnost, a koja iznose od 120 do 220 dana, a sami dužnici u ovom slučaju znaju kasniti i do 300 dana (Tot, 2013.).

Slijedom navedenog, odnosno usporedbom definiranih zakonskih rokova plaćanja novčanih obveza Direktive 2011/7/EU sa ZFPPN-om, slobodnom procjenom zaključuje se kako su rokovi definirani u ZFPPN-u usklađeni s Direktivom 2011/7/EU. Navedeno nije postignuto prvotnom verzijom promatranog zakona, već je za zadovoljavajuću razinu usklađenosti bilo potrebno napraviti minimalno tri izmjene istog.

4. UGOVORNI ROKOVI PLAĆANJA U TRGOVAČKIM UGOVORIMA

U ovom se poglavlju rada iznose rokovi koje su strane samo ugovorile, odnosno iznose se granice u kojima je istima dozvoljeno definiranje rokova plaćanja novčanih obveza. Drugim riječima, u ovom će se poglavlju na temelju promatranih direktiva i promatranih zakona iznijeti u kojem pogledu isti propisuju, odnosno postavljaju slobodu ugovaranja ugovornih strana. Tot (2014.) naglašava kako provedena istraživanja ukazuju na prihvatljivo razdoblje trgovačkog kredita koje iznosi 30 dana, odnosno na prihvatljivo razdoblje odgode plaćanja na temelju koje poduzetnik, koji u ovom slučaju predstavlja vjerovnika, drugom poduzetniku, koji predstavlja dužnika same novčane naknade. Obzirom da se ovo poglavlje temelji na ZFPPN-u, potrebno je naglasiti kako su člankom 11. istog zakona određeni rokovi ispunjenja novčanih obveza u poslovnim transakcijama između poduzetnika, dok je člankom 12. ZFPPN-a definiran rok ispunjenja novčanih obveza u poslovnim transakcijama između poduzetnika i osoba javnog prava, a kada se osobe javnog prava pojavljuju kao dužnici novčane činidbe (Hasić, 2013.).

Člankom 11. ZFPPN-a definirani su rokovi ispunjenja novčanih obveza u ugovorima između poduzetnika. Kao i po pitanju ZRINO-a, u ugovoru sklopljenom među poduzetnicima rok ispunjanja novčane obveze može iznositi do 60 dana. No, s druge strane, za razliku od ZRINO-a, stupanjem ZFPPN-a na snagu moguće je ugovoriti i dulji rok u slučaju kada je dužnik izdao vjerovniku sredstvo osiguranja tražbine, a koje ima učinak ovršne isprave. Navedeni dulji rok ne smije biti dulji od 360 dana. Kao primjer takvog sredstva mogu se navesti zadužnica, administrativna zabrana te svaka ugovorena odredba s ovršnom klauzulom (Pavičić, 2012.), no obzirom da svrha ove odredbe nije bila lako shvatljiva obzirom da se zadužnica u praksi i bez zakonske obveze učestalo koristila kao instrument osiguranja tražbine, a subjektu koji je nakon izdavanje iste postao insolventan ionako nije ispunjavala svrhu. Zbog navedenog u redefiniranoj odredbi članka 11. ZFPPN-a, izbačen je dio vezan uz bivšu odredbu kojom je za navedeno sklapanje ugovora postavljen uvjet da dužnik izdaje vjerovniku instrument osiguranja tražbine, a koji ima učinak ovršne isprave (Pavičić, 2013.).

Navedeno ugovaranje rokova dospijea novčanih obveza među poduzetnicima duljih od 60 dana prema Pavičiću (2013) jedna je od odredaba koja je poduzetnicima bila podosta nerazumljiva te je istima stvarala probleme kod primjene iste. Konkretnije, problem je po pitanju navedene odredbe bio u zbunjujućem načinu definiranja slučaja u kojem je bilo dopušteno ugovoriti plaćanje s rokom do 60 dana, a iznimno se mogao definirati i rok do 360 dana, ali pod uvjetom da je za isto postojao „opravdan razlog“. Opravdane je razloge u ovom slučaju u praksi bilo iznimno zahtjevno razlučiti od neopravdanih razloga, stoga je zakonodavac promatranu odredbu izmijenio na način da se nakon izmjene više ne traži opravdani razlog (Pavičić, 2013.).

S druge strane, obzirom na pojavu specifičnog subjekta po pitanju osoba javnog prava, rokovi ispunjenja novčanih obveza između poduzetnika i osoba javnog mijenja uređeni su drugačije nego što je to slučaj s ugovaranjem rokova među poduzetnicima. Naime člankom 12. ZDPPN-a propisano je kako u ovom slučaju rok ispunjanja novčane obveze može ugovoriti do maksimalno 60 dana. U slučaju kada ugovorom nije definiran rok plaćanja, odnosno ispunjenja novčane obveze, dužnik mora bez da ga vjerovnik na to pozove ispuniti obvezu u roku do 30 dana (Pavičić, 2012.).

Prema općem pravilu Direktive 2011/7/EU definirano je kako ugovoreni rokovi plaćanja među poduzetnicima može biti ugovoren u trajanju od najviše 60 dana. Ista direktiva ne sadrži odredbe kojima bi se odredio dan od kojeg započinje tijek ugovorenog roka plaćanja. Zbog navedenog, ukoliko nacionalni propisi ne sadrže posebne odredbe veane uz početak tijeka ugovorenog roka plaćanja, ugovorne su strane u ugovoru među poduzetnicima slobodne odrediti dan od kojeg počinje reći rok plaćanja. Tot (2014.) iznosi kako navedeno nedefiniranje, odnosno neodređenje može dovesti do brojnih zloupotreba slobode ugovaranja u poslovnoj praksi, stoga isti autor iznosi kako bi bilo poželjno da promatrana direktiva na odgovarajući način ograničila slobodu ugovaranja u pogledu određivanja dana početka tijeka roka plaćanja.

Konkretnije, prema općem pravilu Direktive 2011/7/EU, iznosi se kako je država članica mora urediti ograničenje vezano uz ugovorna razdoblja plaćanja poduzeća drugom poduzeću u pravilu

na 60 kalendarskih dana, no naglašava se kako se mogu pojaviti okolnosti u kojima poduzetnici zahtijevaju dulja razdoblja plaćanja. Kao primjer takve situacije može se navesti slučaj u kojem poduzetnik želi odobriti trgovinski kredit svojem klijentu te se zbog takvih i sličnih situacija ostavlja mogućnost da stranke izričito ugovore razdoblja dulje od 60 kalendarskih dana, međutim nužno je da uvjeti takvog produljenja nisu nepravedni prema vjerovniku. Istim se navodi kako je potrebno pravilo u pogledu poslovnih transakcija po pitanju poduzeća i javnih tijela. Navodi se kako u takvoj situaciji rokovi plaćanja ne bi smjeli prelaziti 30 kalendarskih dana, osim ako je drugačije izričito određeno ugovorom te pod uvjetom da je isto objektivno opravdano u svjetlu osobite prirode, odnosno obilježja ugovora, tada broj dana ne bi smio prelaziti 60. Međutim, treba voditi računa o specifičnoj situaciji kad javna tijela obavljaju gospodarske aktivnosti industrijske ili komercijalne prirode nuđenjem robe ili usluga na tržištu u svojstvu javnog poduzeća. U tom smislu, državama članicama treba omogućiti da pod određenim uvjetima produlje zakonsko razdoblje plaćanja do najviše 60 kalendarskih dana.

Proučavanjem ranije navedene direktive te ZFPPN-a, moguće je slobodnom procjenom zaključiti kako su je postignuta zadovoljavajuća razina usklađenosti, odnosno kod definiranja članaka 12. i 13. istog zakona, postignuta je zadovoljavajuća razina usklađenosti s Direktivnom 2011/7/EU. No, kao što je već ranije navedeno, kako bi se postigla zadovoljavajuća razina usklađenosti zakona s direktivom, zakonodavac je definirao tri izmjene istog zakona. U prilog iznesenom zaključku ide i analiza provedena od strane Hasić (2013.), u kojoj iznosi da je po pitanju ugovaranja rokova plaćanja među poduzetnicima te između poduzetnika i osoba javnog prava na strani dužnika ZFPPN u potpunosti usklađen s Direktivom 2011/7/EU o suzbijanju zakašnjelih plaćanja u trgovačkim transakcijama. Međutim, ista autorica naglašava kako zadovoljavajuća razina usklađenosti zakona s promatranom direktivom ne mora značiti da će se istim postići ostvarenje cilja direktive.

Naime, kako bi se postigla likvidnost većine subjekata koji djeluju na tržištu roba i usluga, nužno je stvoriti preduvjete za odvijanje stabilnih gospodarskih aktivnosti te preduvjeta za stvaranje gospodarskog rasta svake zemlje. Kako bi se navedeno postiglo, nužno je uspostaviti mehanizme kojima će se sankcionirati svako neispunjavanje i neuredno ispunjenje ugovornih novčanih obveza

između poduzetnika i poduzetnika i osobe javnog prava. Naime, dosadašnje prekršajne sankcije zbog kašnjenja u plaćanjima samo produbljuju financijske probleme dužnika, a u isto vrijeme ne rješavaju probleme njihovih vjerovnika. Stoga je cilj promatrane direktive bio predvidjeti preventivne mjere, a jedna od takvih mjera je i ograničenje autonomije ugovornih strana po pitanju određivanja rokova plaćanja u poslovnim transakcijama. No, navedenom se mjerom pokušava spriječiti dužnika da inzistira na što duljim rokovima otplate jer što je dulje vrijeme otplate, to je veća vjerojatnost kako će dužnik imati veće financijske probleme te neće imati mogućnost ispuniti ugovornu novčanu obvezu. Navedeno u konačnici dovodi do financijskih problema i kod vjerovnika (Hasić, 2013.)

5. NEPOŠTENE UGOVORNE ODREDBE O ROKOVIMA PLAĆANJA U TRGOVAČKIM UGOVORIMA

Nepoštene ugovorne odredbe o rokovima plaćanja u trgovačkim ugovorima propisane su člankom 7. Direktive 2011/7/EU, kao oblik stvarne kontrole pravičnosti ugovornih odredbi u trgovačkim transakcijama. Tako prva rečenica članka 7. stavke 1. zahtijeva od država članica Europske unije definiranje odredbi prema kojima su određeni ugovorni uvjeti i postupci nepravedni ili da, s druge strane, definiraju odredbe prema kojima određeni postupci dovode do zahtjeva za naknadu štete ukoliko su iste kranje nepoštene prema vjerovniku. U stavku 2. istog članka iznosi se primjer ugovorne odredbe koja se u svakom slučaju smatra izrazito nepoštenom (*black letter rule*), dok se u stavku 3. iznosi primjer ugovorne odredbe za koju se predmnijeva da je krajnje nepoštena (*grey letter rule*). Stavcima 4. i 5. od država članica zahtijeva se uspostava primjerenih i učinkovitih mjera za sprječavanje daljne upotrebe krajnje nepoštenih odredbi i praksi. Navedeno uključuje i omogućavanje kvalificiranim organizacijama da poduzmu reprezentativne radnje pred sudovima ili nadležnim upravnim tijelima (Tot, 2021.).

Konkretnije, stavkom 1. članka 7. Direktive 2011/7/EU definirano je da prilikom određivanja je li ugovorni uvjet ili postupanje posebno nepravedno prema vjerovniku razmatraju sve okolnosti, uključujući i sljedeće: a) svako posebno odstupanje u poslovnoj praksi, a koje je suprotno dobroj vjeri i poštenom poslovnju, b) prirodu proizvoda ili usluge te c) propitkivanje postojanja opravdanog razloga zašto dužnik odstupa od zakonske kamatne stope na zakašnjelo plaćanje.

Nadalje, po pitanju članka 7. stavka 2. opće isključenje vjerovnikova prava na naplatu kamata za zakašnjelo plaćanje uvijek se smatra krajnje nepoštenim te se ne primjenjuje test nepravičnosti utvrđen ranije navedenim člankom 7. stavke 1. Po pitanju navedenog, države članice moraju osigurati neprovedivost ugovornih rokova ili prakse koje isključuju kamate za zakašnjelo plaćanje, a da je isto u skladu s pravnim posljedicama nepravednosti utvrđenim nacionalnim mjerama prijenosa. S druge strane, stavak 3. istog članka definira kako se isključenje vjerovnikova prava na

naknadu troškova povrata smatra krajnje nepoštenim. Teret dokazivanja pada na dužnika u slučaju kada isključenje naknade za troškove povrata nije bilo krajnje nepošteno prema vjerovniku. Nadalje, nastavak istog stavka bavi se isključivanjem naknade za troškove povrata pozivanjem na članak 6. Direktive 2011/7/EU. Pozivanje na navedeni članak moguće je tumačiti kao upućivanje na isključivanje vjerovnikova prava na fiskalni iznos od 40 eura kao naknadu za vlastite troškove vjerovnika za oporavak te isključenje vjerovnikovog prava na razumnu naknadu za sve troškove povrata koji prelaze fiksni iznos.

Sama svrha navedenog članka i popratnih stavki istog jest spriječiti zlouporabu slobode ugovora na štetu vjerovnika u vrijeme sklašanja ugovora između ugovornih strana. Važno je također naglasiti da, obzirom da Direktiva 2011/7/EU ne obvezuje vjerovnika da zahtijeva kamate za zakašnjelo plaćanje, niti naknadu troškova povrata, nakon sklapanja ugovora vjerovnik se može odreći svog prava na zahtjev dužniku za kamate zbog kašnjenja u plaćanju i naknadu za oporavak. Međutim, odricanje navedenog prava ne smije biti posljedica dužnikove zloupotrebe slobode sklapanja ugovora na štetu vjerovnika. Kao primjer moguće je navesti presudu Europskog suda u slučaju *IOS Finance*, gdje je odricanje od prava vjerovnika uvjetovano time što je odluka vjerovnika doista bila slobodno prihvaćena (Tot, 2021.).

U hrvatsko zakonodavstvo isto je implementirano ZFPPN-om, odnosno konkretnije člankom 14. istog zakona. Prema članku 14. stavke 1. ZFPPN-a ništetnom se smatra odredba ugovora kojom se isključuje, ograničava ili uvjetuje pravo vjerovnika na kamate za kašnjenjem s plaćanjem ili s druge strane pravo vjerovnika na posebnu naknadu iz članka 13. stavke 1. istog zakona. U istom je članku stavkom 2. određeno da je ništetna ona odredba, činidba ili praksa kojom se određuje datum primitka računa ili sličnog jednako vrijednog zahtjeva za isplatu. Člankom 14. stavka 3. također se ništetnim smatra odredba ugovora između poduzetnika čiji je ugovoreni rok duži od 360 dana, dok je po pitanju definiranja ugovornih rokova između poduzetnika i osoba javnog prava ništetna ukoliko je ugovoreni rok iznosi više od 60 dana. Nadalje, člankom 14. stavke 4. ništetnom se odredbom ugovora smatra u slučaju ugovaranja između poduzetnika i osobe javnog prava, a čiji je definirani rok duži od 30 dana bez objektivno opravdanih posebnih značajki i naravi ugovora.

Člankom 14. stavka 5. definirano je kako je nišetna i odredba ugovora među poduzetnicima kojom je ugovoren rok ispunjenja novčane obveze duži od 60 dana te kada je rok pregleda predmeta obveze duži od 30 dana.

Člankom 14. stavka 6. ZFPPN-a nišetnom se odredbom ugovora između poduzetnika i osobe javnog prava smatra ukoliko je rok ispunjenja novčane obveze duži od 30 dana te ukoliko je rok za pregled predmeta obveze duži od 30 dana. Stavke 5. i 6. članka 14. odnose se na slučajeve u kojima je na temelju okolnosti slučaja, a posebno trgovačkih običaja i naravi predmeta obveza, proizlazi da je takvom ugovornom odredbom, suprotno načelu savjesnosti i poštenja, prouzročena očigledna neravnopravnost pravima i obvezama ugovornih strana na štetu vjerovnika novčanih obveza. I posljednje, nišetnom se odredbom ugovora smatra situacija u kojoj je između poduzetnika i osobe javnog prava u kojima je osoba javnog prava dužnik, a kojom je ugovorena drugačija stopa kamata od stope zakonskih kamata na kašnjenje s plaćanjem.

U ugovorima kojima se protivno načelu savjesnosti i poštenja uzrokuje neravnopravni položaj u pravima i obvezama ugovornih strana na štetu vjerovnika, u svrhu zašteti istog ovlaštenu tužitelj može podnijeti tužbu radi zaštite kolektivnih interesa i prava u skladu s odredbama zakona kojim su predviđena pravila parničnog postupka. Navedeno je definirano stavkom 8. članka 14. ZFPPN-a. Prema stavku 9. istog članka ovlaštenu tužitelj iz stavka 8. jest komorsko ili interesno udruženje poduzetnika te svaka pravna osoba osnovana u skladu sa zakonom, a koja se u sklopu svoje registrirane ili propisane djelatnosti bavi zaštitom kolektivnih interesa vjerovnika. Posljednji stavak, odnosno 10. stavak članka 14. ZFPPN-a naglašava kako će Vlada Republike Hrvatske na prijedlog ministra gospodarstva uredbom odrediti osobe koje imaju opravdani interes za zaštitu kolektivnih interesa i prava vjerovnika novčanih obveza.

Proučavajući ranije izneseno te preuzimajući tuđa saznanja autora ovog područja, moguće je zaključiti kako hrvatski zakonodavac nije pravilno implementirao režim nepoštenih ugovornih uvjeta uspostavljenih Direktivom 2011/7/EU. Navedeno je moguće zaključiti na temelju činjenice

kako je ZFPPN užeg opsega od Direktive 2011/7/EU te članak 14. ZFPPN-a ne sadržava u potpunosti sve odredbe članka 7. Direktive 2011/7/EU. Tot (2021) također iznosi kako zbog navedenog postoji pravna nesigurnost u pogledu udruga poduzetnika, gdje se postavlja pitanje imaju li iste pravo poduzimati reprezentativne radnje u svrhu stjecanja zaštite kolektivnih interesa i prava vjerovnika novčanih obveza u trgovačkim transakcijama, obzirom da nakon gotovo punog desetljeća još uvijek nije usvojena uredba kojom se određuje kvalifikacija podnositelja zahtjeva.

6. ZAKLJUČAK

Rokovi plaćanja u trgovačkim ugovorima mogu biti određeni zakonom, ugovorom, trgovačkim običajem ili praksom koja je razvijena među trgovcima. Sama svrha ugovaranja roka plaćanja u trgovačkim ugovorima jest odgoda plaćanja dužniku novčane obveze. Razmatra li se rok plaćanja kao ekonomski pojam, tada se govori o trgovačkom kreditu koji predstavlja oblik kratkoročnog financiranja poduzetnika. U Republici Hrvatskoj rokovi plaćanja u trgovačkim ugovorima u nedavnom su razdoblju bili uređeni s tri različita zakona, a oni su Zakon o obveznim odnosima (Narodne novine, br. 35/05., 41/08., 125/11., 78/15. i 29/18.), Zakon o rokovima ispunjenja novčanih obveza (Narodne novine, br. 125/11.) te Zakon o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi, koji je trenutno na snazi, a koji je izmjenjivan tri puta (Narodne novine, br. 108/12., 144/12., 81/13., 112/13., 71/15. i 78/15.).

Iako je implementacija ZRINO-a doprinijela unapređenju sankcioniranja, odnosno smanjenju nepoštivanja roka za ispunjenjem novčanih obveza u odnosu na ZOO, navedenim Zakonom i dalje nije postignuta zadovoljavajuća razina solventnosti i likvidnosti poslovnih subjekata koji posluju na tržištu, stoga je dodatno implementirana Direktiva 2011/7/EU putem Zakona o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi. Navedeni se zakon odnosi na pravila financijskog poslovanja, a istima se definiraju mjere usmjerene na poslovanje poduzetnika, a kojima je cilj smanjiti, odnosno spriječiti nelikvidnost, insolventnost ili prezaduženost. Sam zakon je u prvih nepunih godinu dana od stupanja na snagu ZFPPN mijenjan čak tri puta, obzirom na mnoge kritike upućene od strane pravnih teoretičara, ali i samih praktičara.

Usporedbom definiranih zakonskih rokova plaćanja novčanih obveza Direktive 2011/7/EU sa ZFPPN-om, slobodnom procjenom zaključuje se kako su rokovi definirani u ZFPPN-u usklađeni s Direktivom 2011/7/EU. Navedeno nije postignuto prvotnom verzijom promatranog zakona, već je za zadovoljavajuću razinu usklađenosti bilo potrebno napraviti minimalno tri izmjene istog. Proučavanjem ranije navedene direktive te ZFPPN-a, moguće je slobodnom procjenom zaključiti kako su je postignuta zadovoljavajuća razina usklađenosti po pitanju ugovornih rokova u slučaju

kada poduzetnici međusobno ugovaraju rok plaćanja novčane obveze ili, s druge strane, kada poduzetnici ugovaraju isti s osobom javnog prava. Drugim riječima, kod definiranja članaka 12. i 13. ZFPPN-a, postignuta je zadovoljavajuća razina usklađenosti s Direktivnom 2011/7/EU. No, kao što je već ranije navedeno, kako bi se postigla zadovoljavajuća razina usklađenosti zakona s direktivom, zakonodavac je definirao tri izmjene istog zakona.

U prilog iznesenom zaključku idu i istraživanja drugih autora, u kojima je izneseno da je po pitanju ugovaranja rokova plaćanja među poduzetnicima te između poduzetnika i osoba javnog prava na strani dužnika ZFPPN u potpunosti usklađen s Direktivom 2011/7/EU o suzbijanju zakašnjelih plaćanja u trgovačkim transakcijama. Međutim, isti autori naglašavaju kako zadovoljavajuća razina usklađenosti zakona s promatranom direktivom ne mora značiti da će se istim postići ostvarenje cilja direktive. Naime, kako bi se postigla likvidnost većine subjekata koji djeluju na tržištu roba i usluga, nužno je stvoriti preduvjete za odvijanje stabilnih gospodarskih aktivnosti te preduvjeta za stvaranje gospodarskog rasta svake zemlje. Kako bi se navedeno postiglo, nužno je uspostaviti mehanizme kojima će se sankcionirati svako neispunjavanje i neuredno ispunjenje ugovornih novčanih obveza između poduzetnika i poduzetnika i osobe javnog prava. Naime, dosadašnje prekršajne sankcije zbog kašnjenja u plaćanjima samo produbljuju financijske probleme dužnika, a u isto vrijeme ne rješavaju probleme njihovih vjerovnika. Stoga je cilj promatrane direktive bio predvidjeti preventivne mjere, a jedna od takvih mjera je i ograničenje autonomije ugovornih strana po pitanju određivanja rokova plaćanja u poslovnim transakcijama. No, navedenom se mjerom pokušava spriječiti dužnika da inzistira na što duljim rokovima otplate jer što je dulje vrijeme otplate, to je veća vjerojatnost kako će dužnik imati veće financijske probleme te neće imati mogućnost ispuniti ugovornu novčanu obvezu. Navedeno u konačnici dovodi do financijskih problema i kod vjerovnika.

Na temelju proučavanja navedenih zakon, direktiva te preglednih radova moguće je zaključiti kako je u odnosu na prvi zakon kojim se regulira pitanje rokova plaćanja u trgovačkim ugovorima do posljednjeg izdanja zakon postigao značajno unapređenje u regulaciji istog pojma. No, s druge strane, obzirom na postojanje mnogih poduzeća u Hrvatskoj koja i dalje posluju nelikvidno te obzirom na mnoge kritike zakonodavnog okvira od strane pravnih teoretičara, ali i praktičara,

također se zaključuje kako postoji još mnogo stavki u kojima je moguće postići značajno unapređenje. Kroz proučavanje preglednih radova povezanih s područjem istraživanja ovog rada uočen je nedostatak relevantne nadzorne institucije te, možda i najčešća kritika, uočena je nelogičnost kod plaćanja kazne od strane dužnika koji nije na vrijeme ili nije uopće uplatio novčanu obvezu, čiji iznos ide u državni proračun, a ne samom vjerovniku, čime nije moguće uočiti na koji način točno država pomaže samim vjerovnicama, u ovom slučaju poduzetnicima koji i dalje ostaju nelikvidni zbog neprimatka sredstava.

LITERATURA

KNJIGE I POGLAVLJA U KNJIZI

1. Horak, H., Dumančić, K., Preložnjak, B., Šafranko, Z., Poljanec, K. (2016.), *Uvod u trgovačko pravo*, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb
2. Tot, I. (2021.), Unfair contract terms relating to late payment in commercial transactions: The Late Payment Directive and its transposition into Croatian law, *EU Private Law and the CISG*, 73-103

ZNANSTVENI I STRUČNI RADOVI

3. Abramović, A. (2014.), Upravnsudski aspekti primjene Zakona o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, 35(1), 311-322 dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/130791>
4. Gongeta, S., Belaj, I. (2012.), Rokovi za ispunjenje novčanih obaveza – novo zakonsko uređenje, *SAVREMENE TENDENCIJE U RAZVOJU PRAVNIH SISTEMA DRŽAVA U REGIONU*, Zbornik referata s međunarodnog znanstvenog skupa održanog 29.-31. svibnja 2012. godine u Novom Sadu u organizaciji Pravnog fakulteta za privredu i pravosuđe Univerziteta Privredna akademija u Novom Sadu, 274-281, dostupno na: https://www.researchgate.net/profile/Zeljko-Bjelajac/publication/341050680_CERTAIN_ASPECTS_OF_EU_POLICIES_IN_ECOLOGY_AND_ENERGY_SECURITY_pp462-479/links/5eaae6b9299b9f18b95891bc8/CERTAIN-ASPECTS-OF-EU-POLICIES-IN-ECOLOGY-AND-ENERGY-SECURITY-pp462-479.pdf#page=286
5. Gorenc, V. (2005.), Zakonski rok plaćanja od 1. siječnja 2006., *Računovodstvo, revizija i financije*, No. 10/2005., 19-22
6. Gorenc, V. (2013.), Late payment, *Pravo i porezi*, No. 7-8/13., 46-49

7. Hasić, T. (2013.), Rokovi ispunjenja novčanih obveza prema Zakonu o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi, *Zagrebačka pravna revija*, 3(2), 195-212, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/129521>
8. Pavičić, D. (2012.), Rokovi ispunjenja novčanih obveza prema odredbama Zakona o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi, *Pravo i porezi*, No. 10/12, 3-8
9. Pavičić, D. (2013.), Ugovor o robno-trgovačkom kreditu, *RRIF*, No. 12/13., 207-217
10. Tot, I. (2012.), Pojam i pravne posljedice zakašnjenja s plaćanjem u trgovačkim ugovorima u pravu Europske unije, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, 33(2), 769-801, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/107284>
11. Tot, I. (2013.), Zakonski rokovi ispunjenja novčanih obveza iz trgovačkih ugovora u pravu Europske unije, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, 34(1), 239-276, dostupno na: https://www.pravri.uniri.hr/files/zbornik/v_34_1_2013/8Tot.pdf
12. Tot, I. (2014.), Granice stranačke autonomije u pogledu ugovaranja roka plaćanja u ugovorima među poduzetnicima u pravu Europske unije, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, 64(3), 469-493, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/124809>
13. Tot, I. (2020.), Posebna naknada za troškove prouzročene vjerovniku dužnikovim zakašnjenjem s punjenjem novčane obveze u poslovnim transakcijama (paušalna naknada troškova naplate), *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, 41(1), 155-176, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/ojs/index.php/zpfsr/article/view/12026/5928>
14. Vukmir, B. (2006.), Novčane obveze kod trgovačkih ugovora (članak 174. ZOO-a), *Pravo i porezi*, No. 4, 3-7

PROPISI

1. Direktiva 2011/7/EU Europskog parlamenta i vijeća, SL L 48, 23. 2. 2011., dostupno na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=celex%3A32011L0007>
2. Zakon o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi, Narodne novine, br. 108/2012-2361, dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2012_10_108_2361.html
3. Zakon o obveznim odnosima, Narodne novine, br. 35/2005-707, dostupno na: <https://narodne-novine.nn.hr/search.aspx?upit=Zakon+o+obveznim+odnosima&naslovi=da&sortiraj=1&kategorija=1&rpp=10&qtype=3&pretraga=da>
4. Zakon o rokovima ispunjenja novčanih obveza', Narodne novine, br. 125/2011, dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2011_11_125_2501.html